

TÜRK DÜNYASINDA ENTEGRASYON MÜCADELESİ

Türk Dili Konuşan Ülkeler İşbirliği Konseyi'nden önce Türk Konseyi'ne, ardından da Türk Devletleri Teşkilatı'na evrilen bu ortak hareket edebilme mekanizması, Uluslararası Örgütler çağında özellikle bölgesel anlamda iş birliği modelinin bu denli öne çıktığı mevcut dönemde, uluslararası ilişkiler disiplininde belki de en heyecan verici ittifak modellerinden birinin nüvesi durumundadır.

Doç. Dr. Levent Ersin Orallı

Küresel örgütlenme anlayışlarının Milletler Cemiyeti, Birleşmiş Milletler ve hatta Savunma Paketi bağlamında Varşova Paketi ve NATO gibi yapılanmalarla bölgesel ittifak modellerini gölgelemediği; iktisadi anlamda birbirine yakın coğrafyalarda özellikle dilde, işte, fikirde birlik çatısı altında ortak hareket kabiliyetine sahip bir anlayışın uzun vadede doğu ile batı arasındaki büyük güç mücadelesinde önemli bir denge rolü üstleneceği, bağlantısız ve dinamik bir güç olarak ortaya çıkacağı gerçeği son dönemin en heyecan örgütlenme anlayışını ortaya koymaktadır.

Uluslararası örgütler çağı, 20. yüzyılın başından itibaren dünya siyasi sisteminde önemli bir değişim dönemidir. Bu dönemde, uluslararası örgütlerin sayısı ve etkinliği artmıştır. Uluslararası örgütler üye ülkeler arasında iş birliği yapmayı, ortak amaçlar doğrultusunda hareket etmeyi ve uluslararası sorunlara çözüm bulmayı hedeflemektedir. Özellikle, İkinci Dünya Savaşı sonrasında, Birleşmiş Milletler gibi, üye ülkeler arasında barışı korumayı, uluslararası sorunlara çözüm bulmayı ve insan haklarını korumayı temel almıştır. Bunun yanında, Avrupa Birliği, NATO, Dünya Ticaret Örgütü gibi bölgesel veya sektörel örgütlerin de varlık bulmasıyla uluslararası ilişkilerdeki temel aktör olan dev-

1 Doç. Dr. Levent Ersin Orallı, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü Öğretim Üyesi, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Göç Araştırmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi Müdürü, TESAM YIH Yürütme Kurulu Üyesi.

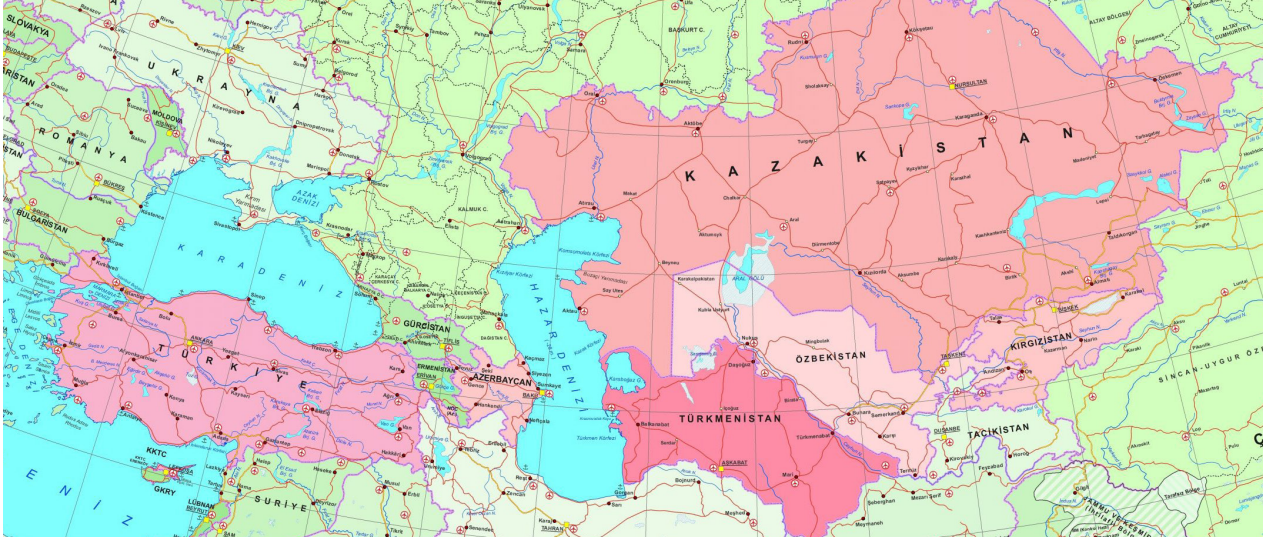
let, uluslararası örgütlerle beraber yarışmaya başlamıştır.

Uluslararası örgütlerin anlamı, küreselleşme süreciyle birlikte önem kazanmıştır. Küreselleşme, ülkeler arasındaki ekonomik, siyasi ve kültürel ilişkilerin artması neticesinde dünya genelinde bir bütünleşme sürecidir. Bu süreçte, uluslararası örgütlerin etkinliği ve sayısı artmıştır. Özellikle, küresel sorunlara çözüm bulmak için kurulan spesifik bir fonksiyon üzerinden hareket eden uluslararası örgütlerin, Avrupa Asya ve hatta Güney Amerika kıtalarında önemli bir boşluğu doldurduğu tespit edilmektedir. İşte tam da bu noktada doğrudan tek bir fonksiyon üzerinden ivme ile başlayıp ardından spill-over etkisi ile diğer işlevsel alanlara da yayılma ihtimali güçlü olan örgütler öne çıkmaktadır.

Türk Devletleri Teşkilatlanması, kağıt üzerinde daraltılmış hedef skalası dahilinde üye ülkeler arasında ekonomik, kültürel, siyasi ve askeri işbirliği yapmayı hedeflemektedir. Ancak fiili anlamda ör-

güt, Türk dünyasındaki ülkeler arasındaki ilişkileri güçlendirmek, ortak kültürel mirası korumak ve geliştirmek, ticaret ve yatırım olanaklarını artırmak, barış ve istikrarı sağlamak, terörizm ve aşırı-cılıkla mücadele etmek gibi konularda çalışmalar yapmaktadır. Bunun yanında yeni Dünya düzeni çerçevesinde Viyana sürecinin yavaş yavaş sorgulanmaya başlandığı, tek kutuplu dünya düzeninin tereddütlerle algılandığı ve hegemon güç yapılan-

"Türk Devletleri Teşkilatı, Türk dünyasındaki ülkeler arasındaki ilişkileri güçlendirmek, ortak kültürel mirası korumak ve geliştirmek, ticaret ve yatırım olanaklarını artırmak, barış ve istikrarı sağlamak, terörizm ve aşırı-cılıkla mücadele etmek gibi konularda çalışmalar yapmaktadır."

masının yeniden şekillenmeye başladığı içinde bulunduğumuz dönemde, kutuplar arasında bir denge pozisyonunda ve aynı zamanda bağımsız ve bağlantısız şekilde kendine yetebilecek yeterlikler içeren bir ittifaka doğru yelken açmaktadır.

12 Kasım 2021 tarihinde düzenlenen 8. Türk Devletleri Teşkilatı İstanbul Zirvesi sırasında Türk Devletleri Teşkilatı olarak yeniden yapılandırılan ve kurumsal kimliği güç kazanan örgüt, Özellikle Türkmenistan, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti ve Macaristan gibi paydaşların da sürece katılmasıyla beraber hem coğrafi anlamda hem de siyasi ve ekonomik anlamda önemli bir mesafe yakalayabilecek potansiyeli bünyesinde barındırmaktadır.

Türk Devletleri Örgütü, Türk dünyasındaki ülkeler arasındaki iş birliğini artırmak ve ortak amaçlar doğrultusunda hareket etmek için kurulmuş bir örgüt olarak, Enerji politikaları üzerinden yeni bir ekonomik işbirliği ağı doğurarak, bir süre sonra ortak pazar ve gümrük birliği anlayışlarının söz konusu olabileceği devasa bir coğrafyayı örgütlenme matematiğinin içerisine katmalıdır. Üye ülkeler ve gözlemciler arasında ticaret ve yatırım olaraklarının artırılması; fikri ve ideolojik yakınlaşmanın şüphesiz ticari ilişkiler bağı ile sağlanmalıdır. Bu açıdan örgütün birincil sınavı konumundadır.

Şüphesiz bir kültürel işbirliği ve dilde birliğin neticesi olarak ortaya çıkan bu organizasyon, üye devletler arasında kültürel mirasın geliştirilmesi, nesilden nesile aktarılması ve ortak projelerle kültürel bağların güçlendirilmesi gibi bir hedef üzerinden

inşa edilmiştir. Ancak gündem itibarı ile dil, kültür ve medeniyet üzerine kurulu bir ittifakın uluslararası ilişkilerin reel politik bağlamında; güvenlik, savunma, dış politika ve ortak bir ekonomik alan yaratma endeksli çatışma sürecinde söz söyleme noktasında yeteri kadar etkin olamayacağı açıktır.

Tam da bu noktada neofonksiyonist teori çerçevesinde siyasi işbirliği ağının kuvvetlendirilmesi örgütün etkinliği noktasında ortak bir güvenlik ve savunma algısının inşa edilmesi özellikle içişleri ve adalet noktasında iş birliği mekanizması mevcut fırsatların kuvveden fiilee çevrilmesi açısından önem arz etmektedir. Özellikle son zirve kararında da belirtildiği gibi terörizm ve aşırılıklarla ortak bir mücadele alanı ülkeler arasında istihbarat bağlamında iş birliği ağının güçlendirilmesi ve küresel sorunlara ortak çözüm önerebilecek mutabakat metinlerinin sayısının artırılması örgütün uluslararası ilişkilerde aktör olup olmayacağı noktasında temel belirleyici parametreler oluşturacaktır.

Özellikle Rusya - Ukrayna arasındaki savaşın enerji politikaları bağlamında batı dünyası açısından Anadolu coğrafyasını ve orta asya Türkistanı'na öne çıkardığı ve belki de vazgeçilmez kıldığı bu siyasi mecrada; mevcut krizin çok daha büyük bir fırsat yarattığı gerçeği gözardı edilmemeli, enerji üzerinden kurulacak ittifak alanının ekonominin diğer alanlarına hızlı şekilde yansıtılması, ardından da siyasi bir işbirliği mekanizmasının büyütülerek dış politika ve savunma platformunda da anlamlı hale getirilmesi bir zorunluluk olarak yeni bir ev ödevi şeklinde kimlik bulmaktadır.